

Muhakemat, Birinci Makale, Dördüncü Mesele'yi açıklar mısınız?

"Sedd-i Zülkarneyndir."

"Nasıl bildin ki, bir şeyin vücudunu bilmek, o şeyin keyfiyet ve mahiyetini bilmekten ayırır. Hem de bir kaziye çok ahkâmı tazammun eder. O ahkâmın bazısı zarurî ve bazısı dahi nazârî ve muhtelefün fihâdır."

"Hem de malûmdur: Bir müteannid ve mukallid bir sâil, imtihan cihetiyle, bir kitapta gördüğü bir meseleyi, eğerçi bir derece de muharref olsa, bir adamdan sual etse, tâ gaybda olan malûmuna cevap verse, o cevap iki cihetle doğrudur: Ya doğrudan doğruya cevap verse veyahut sâil-i müteannidin malûmuna ya bizzat veya teville cevab-ı muvafık veriyor. İki de doğrudur. Demek bir cevap, hem vâkii razı eder, zira haktır; hem sâili ikna eder. Zira eğerçi murat değilse, malûmuna tatbik eder. Hem makamın hatırını dahi kırmıyor. Zira cevapta ukde-i hayatiyeyi derc eder ki, makasıd-ı kelâm ondan istimdad-ı hayat eder."(1)

Bir mesele hakkında soru sorulduğu zaman, sorunun mahiyetinde bir çok mana ve hükümler akla gelebilir. Lakin soruya verilen cevapta sorunun bütün mahiyetine mutabık bir cevap verilemeyebilir. Yani cevapla soru arasında her cihetle mutabakat olmayabilir. Bu sebeple sorudaki bazı aksaklık ve hatalar cevaba yansımaz. Ama cevabı yorumlayacak birisi cevaptan çok, soruya göre hareket ederse, o zaman sorunun yanlış ve hatalarını cevaba bulaştırabilir.

Kur'andaki çoğu ayetler olaylar ve sorular üzerine nazil olduğu için, ayetteki cevaplar soruların mahiyetine göre değil, insanların ihtiyacına göre şekillenmiştir. Lakin Kur'an'ı yorumlayan bazı müfessirler cevaba göre değil, soruya göre hareket edip anlamaya çalıştılar. Sorunun mahiyetindeki muhtemel manaları cevapla aynı kefeye koydular. Bu da birçok hurafenin İslam alemine girmesine vasıta oldu.

Kur'an'ın mutlak ve belirsiz bıraktığı bazı tarihi olayları doldurmak ve kayıtlamak için Tevrat ve İncil gibi bozulmuş eski kitaplara müracaat ettiler. Zira bu kitaplarda mana ve hissedilen çok, olayın hikaye ve detayları hakimdir. Halbuki Kur'an hikaye ve detaydan çok, hisse ve belagate önem veriyor. Hisse ve belagate alışkın olmayan hikayeci taife Kur'an'ın mutlak bıraktığı noktaları

aslı astarı olmayan hurafeler ile tevil edip doldurdular ki, bu da zahirperestlik ve hikayecilik hastalığını netice verdi. **Kur'an'ın mutlak bıraktığı noktaları ancak yine Kur'an'ın başka bir ayeti ya da sahih hadisler doldurabilir; bozulmuş Tevrat ve İncil dolduramaz.**

"İşte cevab-ı Kur'ân dahi böyledir. Bundan sonra zarurî ve gayr-ı zarurîyi tefrik edeceğiz. İşte, cevab-ı Kur'ânîde mefhum olan zarurî hükümler ki, inkârı kabul etmez, şudur:"

"Zülkarneyn müeyyed min indillah bir şahıstır. Onun irşad ve tertibiyle, iki dağ arasında bir sed bina edilmiştir: zâlimlerin ve bedevîlerin def-i fesatları için... Ve Ye'cüc-Me'cüc, iki müfsit kabiledirler. Emr-i İlâhî geldiği vakit sed harap olacaktır, ilâ âhirihi. Bu kıyasla, ona Kur'ân delâlet eden hükümler, Kur'ân'ın zaruriyatındandır. Bir harfin inkârı dahi kabil değildir. Fakat o mevzuat ve mahmulâtın keyfiyatlarının teşrihatları ve mahiyetlerinin hududu ise, Kur'ân onlara kat'ıyyü'd-delâlet değildir. Belki "Âmm hâssa, delâlet-i selâseden hiçbirisiyle delâlet etmez" kaidesiyle ve mantıkta beyan olunduğu gibi, "Bir hüküm, mevzu ve mahmulün vech-i mâ ile tasavvur etmek, kâfi olduğu"nun düsturuyla sabittir ki, Kur'ân onlara delâlet etmez. Fakat kabul edebilir. Demek o teşrihat, ahkâm-ı nazariyedendir. Başka delâile muhavveldir. İctihadın mazannesidir. Onda tevil için mecal vardır. Muhakkikînin ihtilâfatı, nazariyetine delildir. Fakat vâ esefâ! Cevabın suale her cihetle lüzum-u mutabakatın tahayyülüyle, sualdeki halele ehemmiyet vermeyerek, cevabın zarurî ve nazarî olan hükümlerini, birden me'haz-i sâilden ve menbit-i sualden hûşecîn olup, alıp müfessir oldular. Yok, belki müevvil, yok belki mâsadaki mânâ yerine mânâ gösterdiler. Yok, belki mâsadaki olmak caiz ve bir derece mümkün olan şeyi, medlûl ve mefhum olarak tevil ettiler. Halbuki, Üçüncü Mukaddemenin sırrıyla zahirperestler kabul ederek ve muhakkikîn dahi hikâyat gibi ehemmiyetsiz olduğundan tenkitsiz şu tevili dinlediler. O teşrihati, muharref olan Tevrat ve İncil'de olduğu gibi kabul ederse, akide-i Ehl-i Sünnet ve Cemaatte olan mâsumiyet-i enbiyaya muhalefet oluyor. Kıssa-i Lût ve Davud Aleyhimesselem, buna iki şahittir."

"Vakta ki, keyfiyette icthad ve tevilin mecali vardır. Ben de bitevfikillâh derim: İtikad-ı câzim, Hüdâ ve Peygamberimizin muratlarına kat'iyen vaciptir; zira zaruriyat-ı diniyedendir. Fakat murat hangisidir, muhtelifün fihdir. Şöyle:"

"Zülkarneyn, İskender demem; zira isim bırakmaz. Bazı müfessir melik (lâm'ın kesriyle), bazı melek (lâm'ın fethiyle), bazı nebî, bazı velî, ilâ âhir demişlerdir. Herhalde Zülkarneyn, müeyyed min indillâh ve seddin binasına mürşid bir şahıstır. Amma sed ise, bazı

müfessir sedd-i Çin ve bazı müfessir 'Başka yerde cebelleşmiş' ve bazı müfessir 'Sedd-i mahfidir; inkılâp ve ahval-i âlem setreylemiştir' ve bazı ve bazı, demişlerdir, demişlerdir... Herhalde müfsidler def-i şerleri için bir redm-i azîm ve cesîm bir duvardır."

"Amma Ye'cüc-Me'cüc, bazı müfessir, 'veled-i Yasefden iki kabile' ve bazı diğer, 'Moğol ve Mançur' ve bazı dahi, 'akvam-ı şarkiye-i şimalî' ve bazı dahi, 'benî Âdemden bir cemiyet-i azîme, dünya ve medeniyeti hercümerc eden bir taife' ve bazı dahi, 'mahlûk-u İlâhîden yerin zahrında veyahut batnında âdemî veya gayr-ı âdemî bir mahlûktur ki, kıyamete, böyle nev-i beşerin hercümercine sebep olacaktır'; bazı ve bazı ve bazı dediklerini dediler... Nokta-i kat'iyeye ve cihet-i ittifakî budur: **Ye'cüc ve Me'cüc, ehl-i garet ve fesad ve ehl-i hadâret ve medeniyete, ecel-i kaza hükmünde iki tâife-i mahlûkullahtır."(2)**

Zülkarneyn'in kim olduğu ve hangi kavimden olduğu ihtilafli bir konudur. Kur'an'da övgü ile bahsedildiği için veli mi, nebi mi olduğu da alimler arasında ihtilaflidir. Ama ihtilafli olmayan yönü ise, onun güçlü bir ordu ile dünyanın doğu ve batısına hükmettiği ve ordusu ile dünyanın muhtelif yerlerine gidip adaleti temin ettiği.

Zülkarneyn'in Afrika'nın tamamını istila etmesini ayetlerin matvi (dürülmüş) cümlelerinden anlıyoruz. O ayetler ise şu şekildedir:

"(Ey Muhammed), sana Zülkarneyn'den soruyorlar. De ki: Size ondan bir hatıra okuyacağım. Biz yer yüzünde onun için sağlam bir mekan ve orada istediği gibi hareket edeceği yönetim hürriyeti hazırladık ve kendisine (muhtaç olduğu) her şeyden bir sebep verdik (ulaşmak istediği her şeye ulaşmanın yolunu, aracını verdik). O da (kendisini batı ülkelerine ulaştıracak) bir yol tuttu. Nihayet güneşin battığı yere ulaştınca, onu, kara balçıklı bir gözede batar buldu. Onun yanında bir kavim buldu." (Kehf, 18/83-86)

Diğer taraftan, On Altıncı Lem'a'da geçen Üstad Hazretlerinin ifadelerinden, **Zülkarneyn olan İskender-i Kebirin**(3) cihangir bir kumandan ve devlet adamı olduğu anlaşılıyor. Yani bütün cihana hüküm sürecek askeri ve siyasi bir güce sahip bir padişah'tır. Roma İmparatoru *İskender-i Rumî* nasıl dünyayı zapt etti ise, bu zat da kendi döneminde böyle şevketli ve cihangir bir devlet başkanı idi, diyor.

Kur'an tarihi hadiseleri hikaye ederken, sadece insanlara gerekli ve lüzumlu

noktaları izah ve ihtar ediyor. Bu yüzden Kur'an'da hikayeler icmal ve özet bir şekilde aktarılmış. Çok detaylar gereksiz olduğu için atlanmıştır. Ama zihni hakikatten ve nasihatten çok, hikaye ve hurafeye meyilli olan avam insanlar bu detayların peşine düşüyor. Bu detaylar da ekseri bozulmuş olan Tevrat ve İncil'de mebzul olduğu için eski insanlar Kur'an'ın atladığı bu kısımları Tevrat ve İncil'den nakletmişler.

Halbuki Tevrat ve İncil'de anlatılan birçok hikaye ve kıssalar muharref olduğu için, hak olan İslam inancı ile bağdaşmıyor. Özellikle **Tevrat ve İncil'deki peygamberlere ait kıssalar, peygamberlerin masumluğuna ve hürmetine yakışmayan şeylerdir.** Halbuki İslam inancında peygamberler masumdur ve hürmete şayandır.

Üstad'ın "**Kıssa-i Lût ve Davud Aleyhimesselem, buna iki şahittir.**" demesi, bu hakikate bir misal ve örnek olması açınsındandır. Tevrat'ta bu iki peygambere uygun olmayan hürmetsiz hikayeler mevcuttur. Üstad bu iki hikayeye gönderme yapıyor. Bu hikayeler çok çirkin olmasından dolayı, zihinleri idlal etmemek için detayına girmek uygun olmadığı gibi gerek de yoktur.

Dipnotlar:

İlgili ders videosu için tıklayınız:

- [Prof. Dr. Şadi Eren, Muhakemat Dersleri \(19. Bölüm\).](#)

(1) bk. [Muhakemat, Birinci Makale \(Unsuru'l-Hakikat\), On İkinci Mukaddime.](#)

(2) bk. [a.g.e.](#)

(3) bk. [Lem'alar, On altıncı Lem'a, Hatime.](#)